

balet

dziadek

do orzechów

PAŃSTWOWA OPERA ŚLĄSKA W BYTOMIU
ODZIIĄCZONA ORDEREM „SZTANDAR PRACY” I KLASY

D Y R E K T O R
W Ł O D Z I :   Z S T A H L

KIEROWNIK ARTYSTYCZNY
W Ł O D Z I M I E R Z O R M I C K I

PIOTR CZAJKOWSKI
DZIADEK DO ORZECHÓW

BALET W SZEŚCIU OBRAZACH

ADAPTACJĘ LIBRETTA wg BAŚNI
E.T.A. HOFFMANNA i M. PETIPAS „DZIADEK DO
ORZECHÓW i KRÓL MYSZY” OPRACOWAŁ
Z B I G N I E W   K O R Y C K I

KIEROWNICTWO MUZYCZNE
P E T E R   M U R A

D Y R Y G E N C I
P E T E R M U R A i J Ó Z E F K L I M A N E K

CHOREOGRAFIA, INSCENIZACJA i REŻYSERIA
Z B I G N I E W   K O R Y C K I

S C E N O G R A F I A
J Ó Z E F   S Z A J N A

BY T O M

1 9 5 9

Okładka i układ graficzny
TADEUSZ GRYGLEWSKI

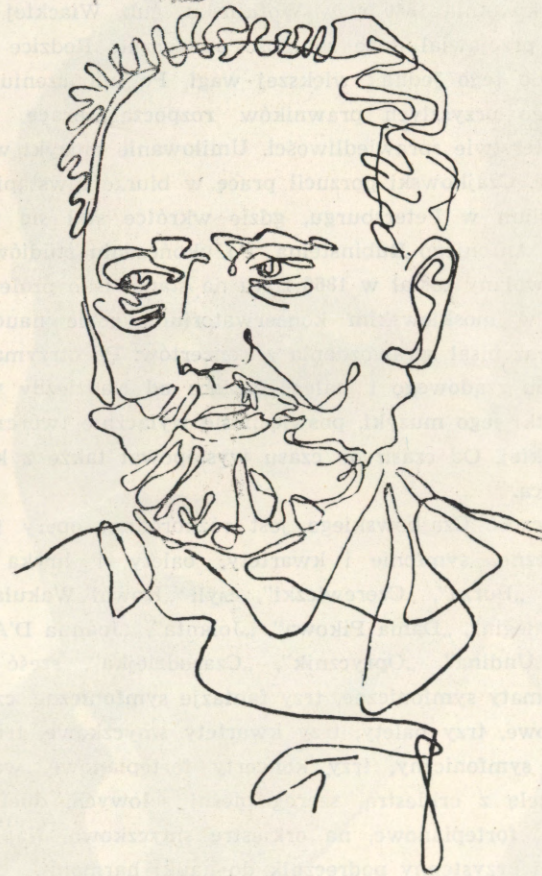
TREŚĆ PROGRAMU:

1. Życiorys Piotra Czajkowskiego
2. Geneza baletu „Dziadek do orzechów“
3. Streszczenie libretta
4. Piotr Czajkowski i jego balety

Redaktor programu
ZENON KELLER

PREMIERA W PAŃSTWOWEJ OPERZE ŚLĄSKIEJ ODBYŁA SIĘ 30 MAJA 1959

Drukarnia Techniczna Bytom, ul. Przemysłowa 2 — Zam. 813 — 29. V. 1959 — M-29-1759

P I O T R C Z A J K O W S K I

Piotr Czajkowski 1840-1893

Piotr Czajkowski urodził się w szlacheckiej rodzinie urzędniczej 25 kwietnia 1840 r. w Wotkińsku, gub. Wiackiej. Od dzieciństwa przejawiał duże zdolności muzyczne. Rodzice nie przykładali do tego jednak większej wagi. Po ukończeniu instytutu szkolącego przyszłych prawników rozpoczął pracę urzędniczą w ministerstwie sprawiedliwości. Umiłowanie muzyki wzięło jednak górę. Czajkowski porzucił pracę w biurze i wstąpił do konserwatorium w Petersburgu, gdzie wkrótce stał się ulubionym uczniem Antoniego Rubinsteina. Po ukończeniu studiów muzycznych powołany został w 1866 roku na stanowisko profesora kompozycji w moskiewskim konserwatorium, gdzie nauczał przez 12 lat oraz pisał sprawozdania z koncertów. Po otrzymaniu renty ze skarbu rządowego i stałego zasiłku od Nadzieży von Meck, entuzjastki jego muzyki, poświęcił się wyłącznie twórczości kompozytorskiej. Od czasu do czasu występował także z koncertami za granicą.

Twórczość Czajkowskiego jest różnorodna: opery i poematy symfoniczne, symfonie i kwartety, balety i liryka wokalna. 10 oper: „Burza”, „Czerewiczki”, czyli „Kowal Wakuła”, „Eugeniusz Oniegin”, „Dama Pikowa”, „Jolanta”, „Joanna D'Arc”, „Mazepa”, „Undina”, „Oprycznik”, „Czarodziejka”, sześć symfonii, trzy poematy symfoniczne, trzy fantazje symfoniczne, cztery suitesy orkiestrowe, trzy balety, trzy kwartety smyczkowe, trio, sekstet, koncert symfoniczny, trzy koncerty fortepianowe, wariacje na wiolonczelę z orkiestrą, szereg pieśni solowych, duety, utwory choralne, fortepianowe, na orkiestrę smyczkową. Napisał nadto zwięzły i przystępny podręcznik do nauki harmonii.

Piotr Czajkowski zmarł w Petersburgu jako ofiara epidemii cholery 6 listopada 1893.

Swoje credo artystyczne wyraził Piotr Czajkowski w słowach: „Prawdziwy artysta powinien płać w dążeniu do celów najwyższych i najszerszych”. Czy temu pogładowi kompozytor pozostał wierny? Tak.

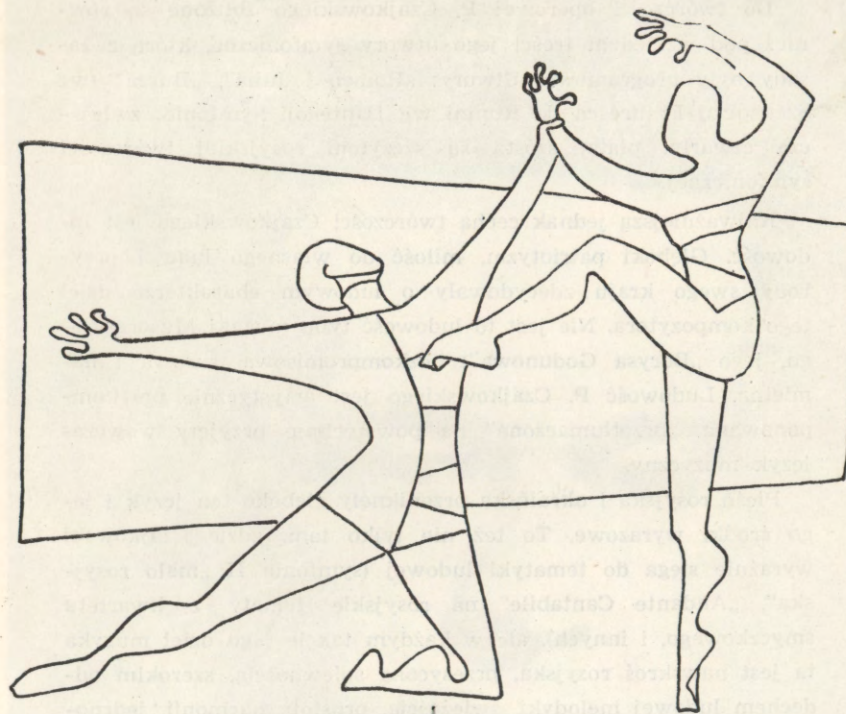
P E T E R M U R A
D Y R Y G E N T

P. Czajkowski zaczął tworzyć w 60 latach ubiegłego stulecia, w epokę burzliwego rozwoju społecznego i wielkiego odrodzenia rosyjskiej myśli społecznej. Był to okres, w którym idee znakomitych rosyjskich rewolucjonistów — demokratów Bielińskiego, Czernyszewskiego, Dobrolubowa głęboko przeniknęły do literatury, malarstwa i muzyki. Znalazły one wcielenie w poezji Ostrowskiego, malarstwie Riepina, wywarły ogromny wpływ również na twórczość muzyczną Czajkowskiego, czyniąc go płomiennym rzecznikiem prawdy w sztuce.

Głównym rodzajem sztuki dla Czajkowskiego była opera. „Opera i właśnie tylko opera zbliża was do ludzi, czyni waszą muzykę bliską prawdziwej publiczności, czyni ją dorobkiem nie tylko poszczególnych małych kółek, lecz w sprzyjających okolicznościach — dorobkiem całego narodu”. Te słowa P. Czajkowskiego jak najlepiej określają znaczenie realistycznej sztuki operowej w ogóle, jak również dążeń, które kierowały kompozytorem przy tworzeniu swych dzieł operowych.

Od wczesnego okresu swej twórczości kompozytor dążył do stworzenia oryginalnego narodowego dzieła operowego, by ukazać w nim obraz zwykłych ludzi, ich proste i silne uczucia. Pierwsza jego opera „Wojewoda” (1868 r.) wg sztuki Ostrowskiego „Sen nad Wołgą” nie zadowolili kompozytora i została przezeń zniszczona. Ten sam los spotkał także drugą jego operę „Undinę” (1869 r.). Trzecią operę „Oprycznik” (1872 r.) autor uważał za nieudaną i zamierzał gruntownie przerobić. Następna opera „Kowal Wakuła” wg powieści Gogola „Noc przed Bożym Narodzeniem” skomponowana w 1873 roku zdobyła pierwszą nagrodę na konkursie zorganizowanym przez Rosyjskie Towarzystwo Muzyczne.

Pełną dojrzałość w komponowaniu oper osiągnął Czajkowski dopiero w swej piątej operze „Eugeniusz Oniegin”. Kompozytor odczuł głęboko treść poematu „zachwycał się postacią Tatiany i potępiał „bezdusznego egoistę” Oniegina. „Opera ta — pisał P. Czajkowski — nie będzie oczywiście miała silnej akcji dramatycznej, natomiast interesującą będzie strona obyczajowa, a poza tym, ileż poezji w tym wszystkim — ile warta jest jednak

tylko scena Tatiany z nianią. Tekst Puszkina będzie dla mnie źródłem najgłębszego natchnienia”.

Opera „Eugeniusz Oniegin” wykonana została 17 marca 1879 r. przez studentów Konserwatorium Moskiewskiego na scenie Teatru Małego. Muzyka wywarła na wszystkich obecnych niezwykle wrażenie. Nawet dyrygujący orkiestrą M. Rubinstein zwykle skąpy na pochwały, tym razem wyznał, że jest zakochany w muzyce, a młody kompozytor S. Taniejew, pragnąc wyrazić kompozytorowi swój zachwyt — po prostu rozplakał się. O muzyce tej opery tak pisał wybitny muzykolog i kompozytor B. Asafiew. „Łagodne światło, cicha radość, urok skromnej przyrody rosyjskiej, uniesienia budzącej się młodzieńczej miłości i wiosenny rozkwit marzeń młodzieńczych — oto co wchłonęła do głębi swej istoty rosyjska muzyka”.

Do twórczości operowej P. Czajkowskiego zbliżone są również pod względem treści jego utwory symfoniczne, które z zasady były programowe. Utwory: „Romeo i Julia”, „Burza” (wg Szekspira) Francesca da Rimini wg Dantego). Symfonie: zwłaszcza czwarta, piąta, szósta są szczytem rosyjskiej twórczości symfonicznej.

Najważniejszą jednak cechą twórczości Czajkowskiego jest ludowość. Głęboki patriotyzm, miłość do własnego ludu i przyrody swego kraju zdecydowały o ludowym charakterze dzieł tego kompozytora. Nie jest to ludowość typu muzyki Musorgskiego, jego „Borysa Godunowa”; bezkompromisowa, surowa i namiętna. Ludowość P. Czajkowskiego jest artystycznie przekomponowana, „przetłumaczona” na powszechnie przyjęty wówczas język muzyczny.

Pieśń rosyjska i ukraińska przeniknęły głęboko ten język i jego środki wyrazowe. To też nie tylko tam, gdzie Czajkowski wyraźnie sięga do tematyki ludowej (symfonia II „mała rosyjska”, „Andante Cantabile” na rosyjskie tematy z kwartetu smyczkowego, i innych), ale w każdym takcie jego dzieł muzyka ta jest nawskroś rosyjska, przesycona śpiewnością, szerokim oddechem ludowej melodyki, świeżością, prostotą harmonii, jednością i żywiołością ludowych rytmów. Stworzył też kompozytor szereg wspaniałych utworów na tematy patriotyczne. Wśród nich na czoło wysuwa się uwertura „Rok 1812” poświęcona heroicznej walce narodu rosyjskiego z najazdem Napoleona oraz opera „Mazepa” ukazująca rolę hetmana Mazepy i haniebną śmierć tego zdrajcy.

Sztuka P. Czajkowskiego rozwijała się w atmosferze ostrej walki ze sztuką i polityką sfer rządzących Rosji carskiej. Stał on osamotniony na uboczu życia muzycznego we własnym kraju, w którym włądała wówczas młodorusyjska grupa pięciu: Bałakirew, Cui, Musorgski, Korsakow i Borodin. Czajkowski zwalczany był przez nich jako kompozytor o zbyt słabo zaakcentowanej rosyjskości w swych dziełach. Pod naciskiem demokratycznej części społeczeństwa, która oceniła walory muzyki, kompozytora, teatry rządowe zmuszone były jednak umieszczać w swych

Z B I G N I E W K O R Y C K I
C H O R E O G R A F

repertuarach utwory Czajkowskiego, a w ostatnich latach jego życia zaczęły zamawiać u niego nowe utwory. Wszystko to było wynikiem rosnącej popularności Czajkowskiego w kraju.

Śmiało można powiedzieć, że P. Czajkowski utworzył drogę muzyce rosyjskiej na terenie światowym. Jego uwertura „Romeo i Julia” była pierwszym dziełem rosyjskiego kompozytora, które obiegło prawie wszystkie europejskie sale koncertowe. Czajkowski koncertował w Europie Zachodniej i Ameryce, występował z koncertami w Lipsku, Hamburgu, Berlinie, dyrygował w Pradze, grał z olbrzymim powodzeniem w Paryżu, Londynie, Nowym Jorku. Wszystkie jego występy przekształcały się w triumf rosyjskiej muzyki klasycznej.

O trwałości dzieł Czajkowskiego zdecydował całkowicie odrębny charakter i styl jego utworów. Czajkowski przyswoił sobie zalety klasycznej formy sonaty czy koncertu, zachował jej równowagę, doskonałość proporcji, wzbogacił ją i rozwinął. Jednocześnie wypowiadał się w tych ramach językiem najbardziej współczesnym, łącząc najnowsze wówczas środki harmoniczne z prawdziwym mistrzostwem barwnej, bogatej instrumentacji. Muzyka nie była dla P. Czajkowskiego jedynie mową dźwięków. Nie tylko w operach i baletach ale i w symfoniach od pierwszej zatytułowanej „Sen zimowy” do ostatniej „Patetycznej” pragnie kompozytor wypowiedzieć pewne określone treści, których prawda, szczerłość i humanizm znajdują głęboki oddźwięk u słuchaczy na całym świecie.

P. Czajkowski nie stworzył muzycznej szkoły w ścisłym tego słowa znaczeniu. Wywarł jednak duży wpływ na przedrewolucyjną muzykę rosyjską. (Areński, Taniejew, Rachmaninow, Kalinnikow, Zołotariew i in.). U niektórych współczesnych muzyków wpływ ten można odszukać jak: np. u Miaskowskiego, Szabalina i Sziszowa.

Dziś utwory P. Czajkowskiego wykonują zarówno czołowi muzycy radzieccy jak i zagraniczni. W Moskwie rokrocznie urządzane są tradycyjne koncerty utworów Czajkowskiego. Imieniem kompozytora nazwane zostało konserwatorium moskiewskie i kijowskie. W domu, w którym kompozytor spędził swe ostatnie lata w Klinie pod Moskwą został założony Państwowy Dom — Muzeum Piotra Czajkowskiego.

Geneza baletu „Dziadek do Orzechów”

Kilkanaście dni po premierze baletu „Śpiąca Królewna” (Petersburg, 3. I. 1890 r.) dyrektor ówczesnych teatrów w tym mieście, Wsiewołodski zamierzał pokazać na scenie baśń niemieckiego pisarza E. T. A. Hoffmann’a pt. „Dziadek do Orzechów i Król Myszy”. O napisanie libretta do nowego baletu zwrócił się dyrektor teatrów do baletmistrza Mariusza Petipas. Choreograf nie sięgnął po egzemplarz hoffmannowskiej baśni lecz przy pisaniu libretta baletowego oparł się na przeróbce tego utworu, pióra Al. Dumas — ojca. Dumas przeniósł akcję baśni do Francji i wprowadził wiele nowych postaci, tak, że z oryginału zostały tylko nieznaczne ślady.

Muzykę do w. w. libretta podjął się napisać Piotr Czajkowski. Kompozytor nie był zadowolony z dostarczonego materiału, w którym Petipas wypisał ilość taktów oraz rodzaj muzyki: tyle a tyle taktów marsza, galopa, tremola, muzyki hałaśliwej. Wyobraźnia choreografa usiłowała więc rozkazywać wyobraźni muzycznej i kępować ją, a Czajkowski tego nie lubił.

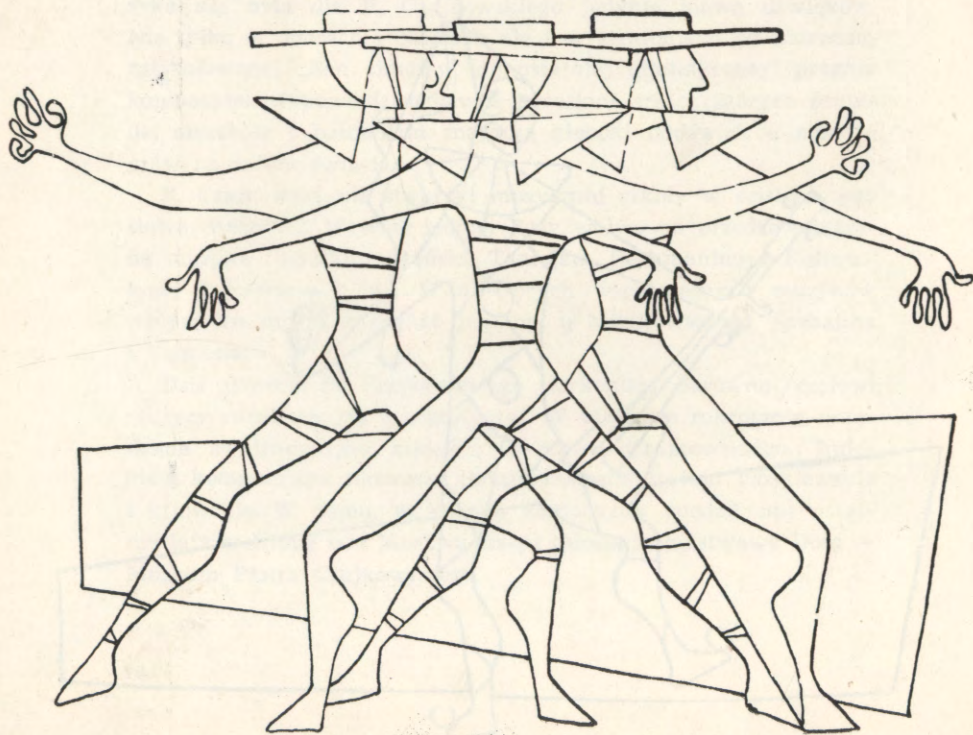
„Dziadek do Orzechów” miał być wystawiony wspólnie z naj-

nowszą operą Czajkowskiego „Jolanta” i oba te utwory miały stanowić stałą pozycję repertuaru w sezonie 1891—1892.

W czasie prób baletu zachorował M. Petipas. Ponieważ nie chciano przesunąć terminu obydwu premier, układ tańców w nowym balecie powierzono Lwu Iwanowowi, który przez czterdzieści lat pracował w Marinskim Teatrze. Choreograf ten w czasie długoletniej dyrektury M. Petipas nie miał możliwości samodzielnego układania tańców w dużych baletach. Mimo to nie odmówił swego udziału w wystawieniu „Dziadka”, choć libretto baletowe nie odpowiadało mu.

Premiery: baletu „Dziadek do Orzechów” i opery „Jolanta” odbyły się w Marinskim Teatrze 6 grudnia 1892 roku. Balet został wystawiony w 2-aktowej formie. W pierwszym akcie tańce wypadły nieźle. Gorzej natomiast było ze scenami bitew, bo w kilku miejscach ewolucje taneczne nie harmonizowały z treścią muzyczną. W drugim akcie układ tańców był lepszy. W walcu tańczyło 60 osób. W akcie tym pokazano kilka tańców charakterystycznych, jak: taniec hiszpański, taniec arabski, chiński, taniec cukrowej wieszczki, rosyjski ludowy (trepak), taniec w stylu klasycznym oraz inne. Niestety, kilka tańców nie posiadało żadnego związku z akcją. Na zakończenie pojawiła się słodka apoteza, wyobrażająca ul i pszczoły pilnujące miodu.

W przedstawieniu baletowym nie wiele miejsca dano solowym popisom tancerek. (Wpłynęło to zasadniczo na małe zainteresowanie się baletem.) Pierwszą wróżką Drage (wg baśni w przeróbce Dumas'a) była Włoszka Del-Era, a księciem Gerdt. W „Dziadku” tańczyli m. in. Nikitina, Matylda Krzesińska (polskiego pochodzenia), Olga Preobrażeńska, Tamara Karsawina, Jegorowa i Szwed Johannsen. Oprawa sceniczna baletu była wspaniała, ale bez smaku. Publiczność przyjęła „Dziadka do Orzechów” dość chłodno. Krytycy prasowi nie szczędzili też swych uwag. Główną przyczyną niepowodzenia baletu było niewątpliwie słabe libretto. Do kompozytora baletu nie miano żadnych zastrzeżeń. Muzyka podobała się.

*

Od dziesiątków lat balet „Dziadek do Orzechów” cieszy się powodzeniem na scenach, tak Wschodu jak i Zachodu, będąc nieustannym źródłem radości dzieci oraz przedmiotem zachwytu starszej publiczności.

Streszczenie

A K T I

OBRAZ PIERWSZY

Zima. Pada śnieg, zasypując pola i drogi. Dokoła białe. W dali błyszczą światła.

Na scenie: Walc padających płatków śnieżnych.

OBRAZ DRUGI

Zbliża się wieczór wigilijny. Do domu doktora Sztalbauma wchodzi zaproszeni goście z dziećmi na wigilię.

Ruch w mieście stopniowo zamiera.

OBRAZ TRZECI

W mieszkaniu doktora dobiegają ostatnie przygotowania do wigilii. Rodzice i goście ubierają choinkę, kładą pod nią prezenty dla dzieci doktora, Klary i Freda, oraz ich rówieśników. Wszystko jest gotowe. Otwierają się drzwi i do pokoju wbiegają dzieci. Za nimi wchodzi rodzice. Wszyscy podziwiają pięknie przystrojoną choinkę. Rodzice rozdają swym pociechom prezenty. Dzieci zadowolone z podarunków bawią się wesoło wokół choinki.

W czasie zabawy wchodzi do pokoju ojciec chrzestny dzieci doktora, specjalista mechanicznych zabawek. Klara i Fred z niecierpliwością oczekują na upominki od ojca chrzestnego. Chrzestny poleca wnieść do pokoju dwa pudła, z których wyjmie dwie duże lalki, Kolombinę i Arlekina. Lalki zaczynają tańczyć. Dzieci są oczarowane zabawkami. Doktor w obawie by dzieci nie zniszczyły lalek rozkazuje je wnieść do innego pokoju. Klara smuci się z tego powodu. Ojciec chrzestny pragnie pocieszyć dziew-

czynkę i daje jej nową zabawkę, dziadka do orzechów. Fred również bawi się dziadkiem do orzechów, ale łupie nim duże orzechy, tak że zabawka wkrótce ulegą zepsuciu.

Jest późna godzina. Goście opuszczają dom doktora. Klara prosi matkę, by pozwoliła jej przez chwilę pozostać jeszcze w pokoju i ułożyć lalki do snu. Dziewczynka bierze na ręce dziadka do orzechów, tuli go, kołysze i wkrótce sama usypia.

OBRAZ CZWARTY

Zabawki ożywają. W tym momencie ze szpar wybiegają myszy. Wśród lalek powstaje panika. Myszy zbliżają się do lalek i zaczynają je atakować. Wywiązuje się walka. Lalki bronią się jak tylko mogą. Myszy są silniejsze. Są już nawet bliskie zwycięstwa. Na pomoc lalkom przychodzi dziadek do orzechów, który wyzywa Króla Myszy na pojedynek. Niestety król myszy nie daje się pokonać. Klara pełna trwogi o życie dziadka zdejmuje z nogi pantofelek i rzuca nim w Króla Myszy. W tym momencie dziadek do orzechów przybiera postać pięknego księcia, podchodzi do Klary i dziękuje jej za udzieloną pomoc. W nagrodę za uratowanie życia księżę zaprasza dziewczynkę do obejrzenia jego księstwa — Cukierkowa.

A K T II

OBRAZ PIĄTY

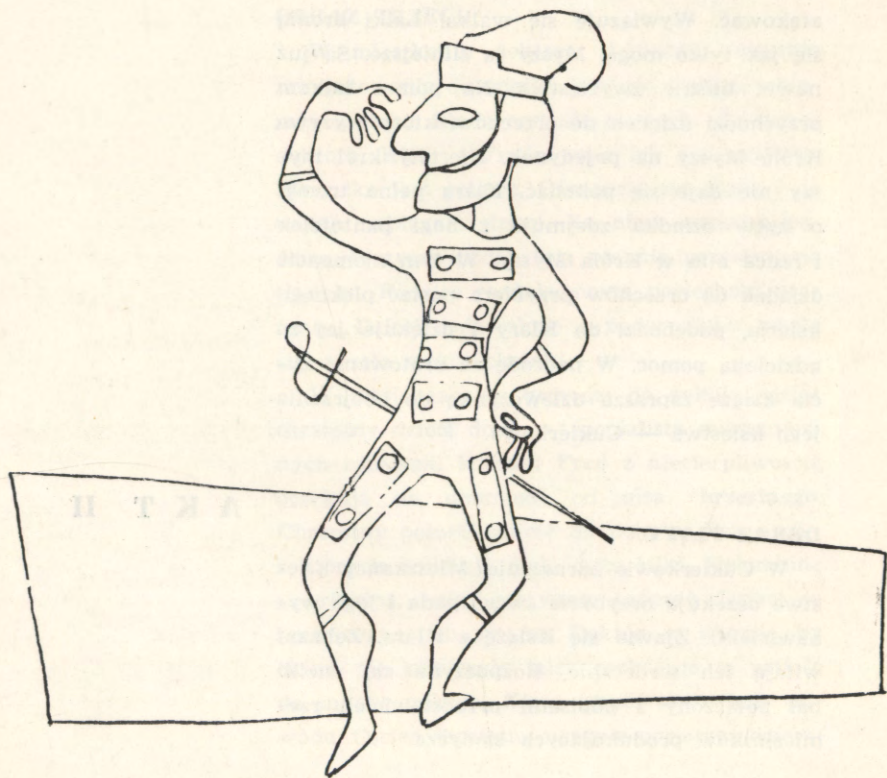
W Cukierkowie poruszenie. Mieszkańcy księstwa oczekują przybycia swego pana i jego wybawicielki. Zjawia się Księżę z Klarą. Zebrani witają ich serdecznie. Rozpoczyna się wielki bal połączony z popisami przedstawicieli rzemieślników produkujących słodczyce.

Klara jest zachwycona wspaniałym widowiskiem.

Księżę prosi Klarę do tańca. Mistrz ceremonii zaprasza wszystkich zebranych do walca.

OBRAZ SZÓSTY

Pokój w domu doktora. Choinka i zabawki stoją na dawnym miejscu. Klara budzi się ze snu, przeciera oczy i rozgląda się dokoła. Wchodzi matka i strofuje dziewczynkę, że mimo późnej godziny nie leży w łóżku. Wyjmuje z jej rąk dziadka do orzechów i wyprowadza Klarę z pokoju.

Piotr Czajkowski i jego balety

W połowie XIX wieku na terenie Rosji o tematyce i charakterze przedstawień baletowych decydowały upodobania dworu. Modne były w tym czasie na scenach teatrów carskich balety o tematyce na wpół fantastycznej i wpół realistycznej. (Cieszyły się też dużym powodzeniem ferrie tj. przedstawienia teatralne z fantastycznymi dekoracjami, udziałem orkiesty i efektów świetlnych). Akcja baletów była najczęściej kanwą dla popisów primaballeriny, solistów i solistek. O konstrukcję dramatyczną utworu wcale nie dbano. Podobnie nie zwracano uwagi na stronę muzyczną. Choreografom zdawało się, że muzyka jest jedynie dodatkiem do tańca. Muzycy zgadzali się z tą opinią. Pisali więc muzykę baletową taką, która nie przeszkadzałaby oglądaniu ewolucji tanecznych.

Muzyka baletowa komponowana przez wybitnych muzyków była dość rzadkim zjawiskiem. W najlepszym razie ograniczali się oni do tworzenia oddzielnych scen baletowych, zajmujących podrzędne miejsce w grupie utworów czysto symfonicznych i operowych. Pierwszym, który odczuł potrzebę łączenia piękna muzyki z przydatnością taneczną, był Piotr Czajkowski. Jemu to balet rosyjski zawdzięcza stworzenie repertuaru baletowego jako samostnej formy muzyczno teatralnej. Kompozytor ten dokonał bowiem przewrotu w dotychczasowych pojęciach o kompozycji, roli i znaczeniu muzyki baletowej. Muzykę do poszczególnych scen baletowych ujmuje P. Czajkowski w zwarte formy muzyczne, rozwija sceny pantomimiczne i nadaje jednolitość poszczególnym fragmentom. Jego muzykę baletową przenika zasada motywów przewodnich i ścisłe przyleganie do akcji scenicznej. (Muzyka nasycona jest nastrojem wynikającym z treści libretta). Jest też na wskroś taneczna i zgodna z możliwościami tancerza.

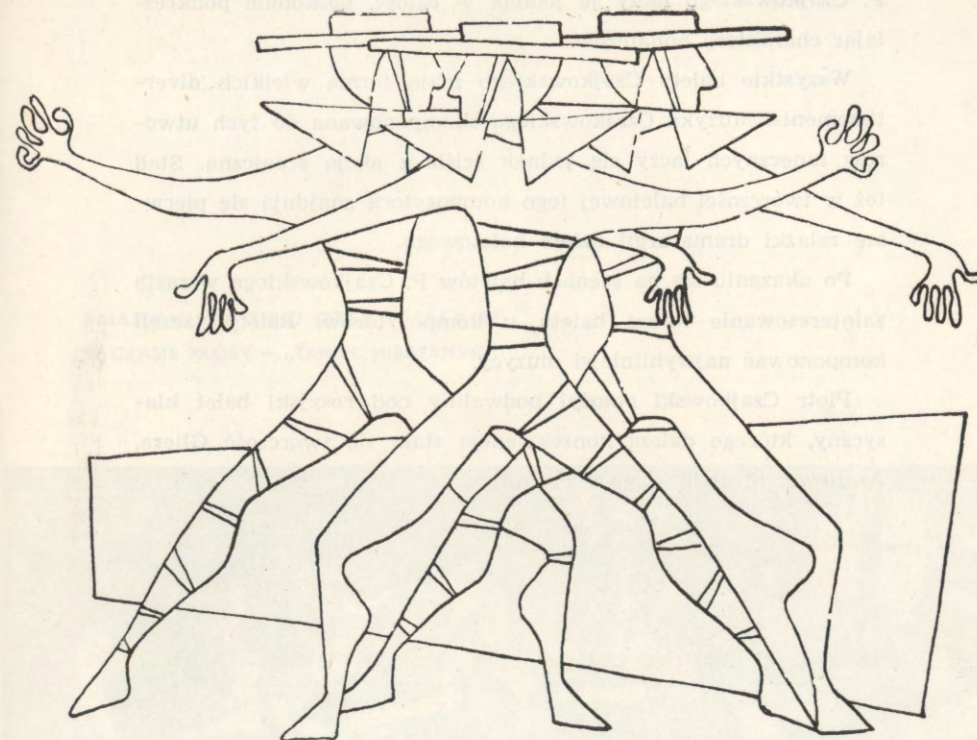
P. Czajkowski jest autorem baletów: „Jezioro Łabędzie”, „Śpiąca Królowna” i „Dziadek do Orzechów”. Najpopularniejszym z tej trylogii jest balet „Jezioro Łabędzie”. Libretto tego baletu Biegi-czewa i Hölzera jest typowo romantyczne. Zygryd, opętany myślą ujrzenia umierającego łabędzia, goni po lasach wśród jezior. W końcu spotyka łabędzie i pała miłością ku ich Królowej, Odette. W czasie maskarady w pałacu jego ojca ukazują się ponownie Kobieta-Łabędź Odellia. Balet kończy się śmiercią tajemniczej postaci Odette-Odelli, zastrzelonej z łuku przez nieostrożnego myśliwego, i samobójstwem Zygryda.

W balecie występują dwa światy: fantastyczny i realny. Liryczna muzyka P. Czajkowskiego łączy je w całość.

Balet „Jezioro Łabędzie” został wystawiony w Wielkim Teatrze w Moskwie 20 lutego 1877 roku. Premiera baletu w inscenizacji Reinzingera nie powiodła się. Dzieło wznowiono po śmierci P. Czajkowskiego w Petersburgu w 1895 roku przez znakomitego choreografa Mariusza Petipas przy pomocy L. Iwanowa.

Od tego czasu szybko przeniknął poza granice Rosji i wszedł do repertuaru wielkich tancerzy; jak: Pawłowa, Karsawina, Niżyński i inni. W ciągu następnych lat ulegał on przeróbkom i obecnie na scenach zachodnio-europejskich wystawiony jest w postaci jednoaktówki. (Libretto również zmieniono). W Związku Radzieckim zachowano jednak pełną czteroaktową formę.

Drugi balet P. Czajkowskiego pt. „Śpiąca Królowna” powstał w 13 lat później tj. w 1889 roku. Autor libretta a zarazem twórca układu choreograficznego Mariusz Petipas zaczerpnął temat z bajki Perraulta „La belle au bois dormant”, rozbudowując skąpy wątek treściowy do rozmiarów trzyaktowego widowiska z prologiem i końcową apoteozą. Treścią baletu jest popularna bajka o królownie uśpionej mocą złych czarów i obudzonej pocałunkiem księcia.

Muzyka jest bogata i pełna blasku ale lirycznie mniej wyrazista niż w „Jeziorze Łabędzim”. Wiąże się natomiast bardzo silnie z treścią obrazów.

Premiera baletu „Śpiąca Królowna” odbyła się w Marinskim Teatrze w Petersburgu 3. III. 1890 r. Po wystawieniu „Śpiącej Królowny” nie mogło już być mowy o powrocie do przedstawieli baletowych, w których muzyka nie byłaby organicznie związana z akcją choreograficzną. Dzieło to po dokonanej później skrócie, znane jest pod nazwą „Wesele Aurory”).

Trzeci balet P. Czajkowskiego, o genezie którego piszemy w programie przenosi widza w krainę fantastyki baśniowej. I tu przeplata się świat realny ze światem fantastycznym. Muzyka

P. Czajkowskiego łączy je jednak w całość, doskonale podkreślając charaktery bohaterów.

Wszystkie balety Czajkowskiego mają formę wielkich divertissements. Muzyka Czajkowskiego skomponowana do tych utworów tanecznych łączy się jednak ściśle z akcją sceniczną. Stąd też w twórczości baletowej tego kompozytora znajdują się pierwsze zalążki dramaturgii dzieła baletowego.

Po ukazaniu się na scenach baletów P. Czajkowskiego wzrasta zainteresowanie formą baletu u kompozytorów. Balety zaczęli komponować najwybitniejsi muzycy.

Piotr Czajkowski położył podwaliny pod rosyjski balet klasyczny, którego dalszą konsekwencją stała się twórczość Glier, Asafiewa, Strawińskiego i Prokofiewa.

BALET PAŃSTWOWEJ OPERY ŚLĄSKIEJ
W CZASIE PRÓBY – „TANIEC HISZPAŃSKI”

BALET PAŃSTWOWEJ OPERY ŚLĄSKIEJ
W CZASIE PRÓBY – „TANIEC HISZPAŃSKI”

ZESPÓŁ ORKIESTRALNY

I Skrzypce:

Jadwiga Laskowicz — koncertmistrz
Oskar Lis z-ca koncertmistrza
Alojzy Christoph — z-ca koncertmi-
Emma Wolfstal [strza
Franciszek Gerlach
Alfred Planetorz
Józef Langer
Stanisław Lach
Władysław Wasilewski
Edeltraud Borowica
Gryzelda Klosek

II Skrzypce:

Józef Kalyta
Henryk Herko
Marian Serafin
Kazimierz Kamiński
Paweł Mika
Henryk Mocigemba
Jan Lis
Jan Simon
Roman Zgraja

Altówki:

Eugeniusz Szlapak
Adam Buczał
Ernest Szewczyk
Karol Sikora
Brygida Pander

Violonczele:

Adam Schmar — koncertmistrz
Maksymilian Juraszek — z-ca koncert-
Wilhelm Kitzinger [mistrza
Zofia Giermak
Edmund Machura
Witold Drzewiecki

Kontrabasy:

Teofil Palenga
Henryk Borkowski
Jerzy Gawendy
Bernard Feluks

Harfa:

Paweł Goldowski

Fortepian:

Józef Jagła

Flety:

Marian Rożek
Jerzy Bujoczek
Kazimierz Kawka
Aureliusz Kawka (piccolina)

Oboje:

Andrzej Ortyl
Wiktor Karsawin
Franciszek Hańczyk (rożek angielski)

Klarnety:

Józef Amborski
Zygmunt Kostorz
Alojzy Kowalski
Alojzy Kapała (bas klarnet)

Fagoty:

Ludwik Kata
Jan Sopora
Jan Wanot
Tadeusz Dziunka (kontra-fagot)

Rogi:

Jarosław Bałemba
Franciszek Nieuzyla
Franciszek Szram
Henryk Freier
Józef Witkowski
Józef Borowiecki
Robert Straszycio

Trąby:

Paweł Hunger
Tadeusz Rogalski
Edward Joniec
Teodor Ewest

Puzony:

Julian Szczerski
Roman Sosiński
Wiktor Maksysz
Edward Październiok
Marcin Mazur

Tuba:

Franciszek Kowal

Perkusja:

Stanisław Zaleszczuk
Franciszek Wiśniewski
Ernest Cuber
Urszula Jendroszczyk

KOREPETYTORZY BALETU: STANISŁAW LINDE
i ALFRED HANKE

INSPICJENCI

Asystent reżysera: JAN STRANC i MIECZYŚLAW CZEPULONIS

KIEROWNIK TECHNICZNY:

MIECZYŚLAW RABA

KOSTIUMY WYKONANO POD KIERUNKIEM:

ZOFII LISZKIEWICZ
i ADAMA GIERCZYCKIEGO

KIEROWNICY PRACOWNI
MALARSKIEJ:
EUSTACHY JANICKI

MODELATORSKIEJ:
JÓZEF GOROSZKIEWICZ

PERUKARSKIEJ:
STANISŁAW STĘPNIOWSKI

STOLARSKIEJ:
MICHAŁ BASIUK

SZEWSKIEJ:
FRANCISZEK SAWICKI

TAPICERSKIEJ:
JÓZEF KRAWIEC

ZDOBNICZEJ:
MARIA OCHOWICZ

KIEROWNIK OŚWIETLENIA:
TADEUSZ STANKIEWICZ

KIEROWNIK SCENY:
BRONISŁAW SOZAŃSKI

CENA ZŁ 3.-

PAŃSTWOWA OPERA ŚLĄSKA

Piotr Czajkowski

Dziadek do Orzechów

O B S A D A

OBSADA BALETU „DZIADEK DO ORZECHÓW“

KLARA . . . . . DANUTA PIĄTEK
LUCYNA SOTOMSKA ✓
URSZULA TKOCZÓWNA

DZIADEK DO ORZECHÓW JANUSZ KAWKA ✓
RUDOLF MERLENDER

KSIĄŻE . . . . . BOLESŁAW BOLEWICZ ✓
JERZY DOMAGAŁA ✓
WALTER MAŚLANKIEWICZ
STANISŁAW SITKOMIRSKI

FRED . . . . . JANUSZ KAWKA ✓
RUDOLF MERLENDER

DOKTOR SZTALBAUM . TADEUSZ BURKE ✓
ANDRZEJ ŚNIEŻYŃSKI

ŻONA DOKTORA . . . . . MARIA LUCAS
JANINA STANKIEWICZ ✓

OJCIEC CHRZESTNY . . . EUGENIUSZ KOZIARSKI ✓
ANDRZEJ ŚNIEŻYŃSKI

KRÓL MYSZY . . . . . WITOLD MAKSYM CZUK ✓
EUGENIUSZ NYSAR

MISTRZ CEREMONII . . . TADEUSZ BURKE
WITOLD RUDZKI
ANDRZEJ ŚNIEŻYŃSKI

KOLOMBINA . . . . . ALICJA BASIUK
DANUTA PIĄTEK ✓

ARLEKIN . . . . . JANUSZ KAWKA
RUDOLF MERLENDER ✓
MARIAN ŻMUDA

PAS-DE-DEUX

DANUTA PIĄTEK, LUCYNA SOTOMSKA, ✓
URSZULA TKOCZÓWNA, BOLESŁAW BOLEWICZ, ✓
JERZY DOMAGAŁA, WALTER MAŚLANKIEWICZ, ✓
STANISŁAW SITKOMIRSKI.

TANIEC HISZPAŃSKI

LIDIA CZOMPIEL, ✓ JANINA GAJZIANKA,
DANUTA WĄSOWICZ, ✓ JERZY DOMAGAŁA, ✓

EUGENIUSZ KOZIARSKI, WITOLD MAKSYM CZUK,
WALTER MAŚLANKIEWICZ, WITOLD RUDZKI.

TANIEC WSCHODNI

CZEŚŁAWA DOLIŃSKA, MARIA KASPRZYCKA

TANIEC CHIŃSKI

LIDIA CZOMPIEL, JANINA STANKIEWICZ

TREPAK

LIDIA CZOMPIEL, ✓ DANUTA WĄSOWICZ, ✓
WALTER MAŚLANKIEWICZ, WITOLD RUDZKI ✓

W EPILOGU TAŃCZA

MARIA LUCAS, DANUTA PIĄTEK, LUCYNA SOTOMSKA,
JANINA STANKIEWICZ, URSZULA TKOCZÓWNA,
ORAZ ALINA BASIUK, ADELA BORTEL, IRENA BULANKA,
URSZULA FIOLEK, JANINA GREB, HALINA KOWCEWICZ,
MAGDALENA KWIATEK, MARIA MIKUSZEWSKA,
KRYSZYNA PALTÓWNA, KRYSZYNA PĘDZIWIATR,
ADRIA TELISZEWSKA, KRYSZYNA WĄTOR,
FRANCISZEK BAJER, EDWARD BOSAR, JANUSZ GRYGORCEWICZ,
HENRYK HARMAK, PIOTR KŁOSKA,
ŁUCJAN LIPARTOWSKI, WALTER MIZERSKI,
RYSZARD POŁCZYŃSKI

REPERTUAR PAŃSTWOWEJ OPERY ŚLĄSKIEJ W BYTOMIU

OPERY:

St. Moniuszko

HALKA
STRASZNY DWÓR
HRABINA
VERBUM NOBILE

Ludomir Różycki

CASANOVA
BOLESŁAW ŚMIAŁY

Jerzy Gabienz

ZACZAROWANE KOŁO

A. S. Dargomyżski

RUSAŁKA

Bedřich Smetana

SPRZEDANA NARZECZONA

Carl Orff

MADRA

G. Bizet

CARMEN

W. A. Mozart

UPROWADZENIE Z SERAJU
CZARODZIEJSKI FLET
COSI FAN TUTTE

G. Donizetti

DON PASQUALE

D. F. E. Auber

FRA DIAVOLO

O. Nicolai

WESOŁE KUMOSZKI
Z WINDSORU

G. Verdi

TRAVIATA
DON CARLOS
RIGOLETTO
TRUBADUR
BAL MASKOWY

G. Puccini

MADAMA BUTTERFLY
CYGANERIA
TOSCA

J. Massenet

MANON

BALETY:

St. Moniuszko

NA KWATERUNKU

B. W. Asafiew

FONTANNA BACHCZYSA-
RAJU

M. Rimski-Korsakow

„SZEHEREZADA”

L. Różycki

PAN TWARDOWSKI

P. Czajkowski

DZIADEK DO ORZECHÓW

S. Christie

OCHRIDSKA LEGENDA

W PRZYGOTOWANIU:

G. Donizetti

LUCJA Z LAMMERMOOR

W. A. Mozart

WESELE FIGARA